

Védelem a méhnyakrák ellen!

Kérdések és válaszok a HPV elleni védőoltásról

Mi az a HPV?

1 A HPV a humán papillomavírus nevének rövidítése. Több mint száz típusa van, és ismereteink szerint ezek közül legalább 13 okozhat méhnyakrákot. Sőt azt is tudjuk, hogy a méhnyakrákok mintegy 70 százalékaért a humán papillomavírusok közül kettő típus, a 16-os és a 18-as tehető felelőssé. A felajánlott önkéntes védőoltás, amelyet az állam térítésmentesen biztosít, ezek ellen véd!

Mi a méhnyakrák?

A méh a születendő gyermek fejlődésére szolgáló szerv. A méhnyak a méh alsó, keskeny része, ami a méh üregét köti össze a hüvellyel. A méhnyak rosszindulatú daganata a méhnyakrák. A méhnyakrák hámján képződő daganatsejtek szétterjedhetnek a szervezet más részeibe is. A daganatot a human papillomavírus okozza. A méhnyakrák védőoltással és szűréssel megelőzhető!

Mennyire gyakori a méhnyakrák?

2012-ben a méhnyakrák a világon a negyedik leggyakoribb rosszindulatú daganatos megbetegedés volt a nők körében, és a 9. leggyakoribb rákos halálok (a nők és a férfiak körében előforduló összes daganatos halálozást tekintve).

Hazánkban 2008 és 2012 között évente átlagosan 1490 új méhnyakrákos megbetegedést diagnosztizáltak. A betegség – ha időben felfedezik – gyógyítható, mégis 2008 és 2012 között Magyarországon évente átlagosan 407 haláleset fordult elő. Hazánkban 2009 és 2012 között a méhnyakrák a 15 – 44 éves korosztályban a második leggyakoribb daganattípus volt.

Gyógyítható-e a méhnyakrák?

A méhnyak esetleges elváltozásainak korai felismerését szolgálja a rendszeresen elvégzett méhnyakszűrés. A kóros elváltozás korai felismerését követően időben meg lehet kezdeni a kezelést, megelőzve ezzel a rosszindulatú daganat, az életet veszélyeztető állapot kialakulását.

Kik kaphatja el a humán papillomavírust, hogyan terjed?

A HPV-fertőzés nagyon elterjedt: élete során az emberek 50-80 százaléka átesik valamilyen HPV-fertőzésen – és legtöbbször nem is tud róla. A HPV fertőzés átvihető szexuális előjáték (bőr-bőr kontaktus, petting), hüvelyi, anális és orális aktus során. Nagyobb kockázatnak vannak kitéve azok, akik védekezés nélkül létesítenek szexuális kapcsolatot, illetve akik gyakrabban cserélgetik a partnereiket.

Mik a HPV-fertőzés tünetei? Meg lehet-e gyógyulni a HPV-fertőzésből?

A HPV-fertőzés általában tünetmentes, átmeneti jellegű, és az esetek legnagyobb részében egyáltalán nem okoz megbetegedést. A vírus legtöbbször 1-2 év alatt magától eltűnik a szervezetből. A nők igen nagy százaléka esik át HPV-fertőzésen, de többségükönél mégsem alakul ki kóros elváltozás, illetve méhnyakrák.

Ugyanakkor az erősen rákkeltő (pl. 16-os vagy 18-as) HPV-típussal történő fertőződés esetében átlagosan minden 10 ember közül egynél hosszú éveken keresztül észrevétlenül fennmarad a HPV-

fertőzés a szervezetben – ez pedig magas kockázatot jelent a méhnyakrák kialakulása szempontjából.

Hogyan okoz a HPV daganatot?

A vírus bejut a méhnyak felszíni sejtrétegébe, ahol ritkán akár évekig is megmaradhat anélkül, hogy bármilyen problémát okozna. Ezt követően különösebb közvetlen kiváltó ok nélkül elkezd a sejtekben kóros átalakulásokat előidézni. Ezt nevezzük rákmegelőző állapotnak. A méhnyakszűrés nemcsak a daganatot, hanem a rákmegelőző állapotot is fel tudja ismerni. Ha ez időben megtörténik, akkor az elváltozást sikeresen lehet gyógyítani. Ha ez elmarad, akkor a kóros elváltozásból rosszindulatú daganat alakulhat ki, ami súlyos betegséghez és halálhoz vezethet. A rákmegelőző állapotból a rosszindulatú daganat kialakulásáig akár 5-10 év is eltelhet, amely idő alatt a kóros elváltozás még időben felfedezhető.

Milyen hatást fejt ki a HPV elleni vakcina?

Az oltás hatására az immunrendszer képes lesz arra, hogy a valódi vírus megjelenése esetén gyorsabban termeljen ellenanyagot ellene. Ezáltal a szervezetünk immunrendszere képes lesz kivédeni a fertőzést. A HPV elleni védőoltás tehát képes megelőzni a fertőzést a vírus azon két típusa esetében, amely a méhnyakrákok mintegy 70 százalékát okozza.

Minden fajta méhnyakráktól megvéd a vakcina?

Az önkéntesen és térítésmentesen kérhető vakcina elsősorban az ellen a két HPV-típus ellen nyújt védelmet, amelyek a méhnyakrákok mintegy 70 százalékát okozzák. Ezeken kívül más magas kockázatú HPV típusokról is ismert a rákkeltő hatásuk, amelyek ellen az oltás nem, vagy csak kevésbé nyújt védelmet. Ezért ajánlott, hogy 25 éves kor felett a védőoltásban részesült nők is rendszeresen vegyenek részt méhnyakszűrő vizsgálaton.

A vakcina a méhnyakrák kialakulásának veszélyét mintegy 70 százalékkal csökkenti azáltal, hogy kivédi a 16-os és 18-as típusokkal való fertőzést. Emellett a rendelkezésre álló adatok alapján a HPV elleni védőoltások az egyéb típusok okozta rosszindulatú daganatokat is mintegy 20-50%-os hatással képesek megelőzni az úgynevezett keresztimmunitásnak köszönhetően.

A védőoltás azonban csak elsődleges megelőzésre alkalmas, tehát a védelmet csak azok számára képes biztosítani, akik a védőoltást megelőzően nem fertőződtek meg HPV-vel. A védőoltás ugyanis a már meglevő fertőzést nem képes meggyógyítani.

Mennyi ideig biztosít védelmet a HPV elleni vakcina?

Kutatások szerint azok, akik megkapják a HPV elleni vakcinát, magas szintű védettséget élvezhetnek legalább hét éven keresztül, de várhatóan jóval tovább is. A hosszú távú védettség kialakulását jelenleg is vizsgálják. Ha ismételt oltásra lenne szükség évek múlva, arról az ÁNTSZ értesíteni fogja az érintetteket.

Kik kapják meg a védőoltást és hogyan?

A 2014-ben bevezetendő HPV elleni önkéntes védőoltást első alkalommal azok a lányok kaphatják meg iskolai kampányoltás keretében, akik betöltötték a 12. életévüket és az általános iskola 7. osztályát a 2014/2015-ös tanévben végzik. (A beiskolázási rendnek megfelelően a 2001. június 1. és 2002. május 31. között születettek.) A vakcinát a felkarba adja be az iskolaorvos vagy orvosi felügyelet mellett más egészségügyi szakdolgozó. Ahhoz, hogy a védettség kialakuljon, két oltásra

van szükség 6 hónap különbséggel. A védettség kialakulásához mindkét adag beadására szükség van.

Hogyan értesítik a szülőket a védőoltás lehetőségéről?

A HPV elleni védőoltással kapcsolatos tájékoztatást az iskolában a védőnő, illetve az iskolaorvos adja meg. Írásbeli tájékoztató kiadására kerül sor az év első szülői értekezletének keretében. Ez az írásos tájékoztató csomag tartalmazza az úgynevezett szülői nyilatkozatot is. Ezt kell kitölteni és aláírva visszajuttatni az iskolába ahhoz, hogy gyermeke a térítésmentes HPV elleni védőoltásban részesülhessen, és ezáltal Ön megvédhesse őt egy későbbi súlyos betegségtől.

Mi a helyzet akkor, ha a szülő kéri, de a lánya nem akarja megkapni a HPV elleni védőoltást?

A HPV elleni védőoltás nem kötelező. Ha lánya nem szeretné beolttatni magát, akkor senki sem fogja erőszakkal erre kényszeríteni. Ugyanakkor fontos mérlegelni azokat az érveket, amelyek az egészség védelme, a betegség megelőzése mellett szólnak. A vakcina éveken keresztül jelentős védelmet nyújt a lányok számára a HPV-fertőzés következtében kialakuló méhnyakrák ellen. Ezért javasoljuk, hogy ha lányának kétségei vannak, akkor beszélgesse el a HPV-ről és a méhnyakrákról az iskolavédőnővel vagy az iskolaorvossal akár négy szemközt, akár szüleivel együtt, ahogy ő szeretné.

Mi a helyzet akkor, ha a gyermek szeretné megkapni a védőoltást, de szülei inkább ellene vannak?

Amíg a gyermeke kiskorú, addig az önkéntes védőoltásokról a szülő/gondviselő dönt.

Érdemes beszélnie lányával, hallgassa meg érveit! Konzultáljon az iskolavédőnővel és az iskolaorvossal is. Gondolja át: a két oltásból álló sorozatot az Ön lánya számára a 7. osztály során térítésmentesen biztosítja a magyar állam. Ez az oltás évekre megvédi lányát az ellen a két HPV-típus ellen, amely a méhnyakrák kialakulásáért leggyakrabban felelős!

Kell-e fizetni a HPV elleni védőoltásért?

Hazánkban 2009-től kezdődően helyi kezdeményezésre, önkormányzatok által támogatott kampányoltások indultak el, amelynek keretében az önkormányzatok a 13-14 éves lányok és/vagy lányok-fiúk oltásához nyújtottak anyagi segítséget. A tehetősebb önkormányzatok közül néhány vállalta, hogy finanszírozza a beadott oltások egyharmadát. Az önkormányzatok által támogatott iskolai oltási programokon kívül számos szülő döntött úgy, hogy a gyógyszeres forgalomban saját forrásból megvásárolt oltóanyagot beadatja gyermekének.

A HPV elleni oltóanyag egy dózisének ára korábban a gyógyszertárakban 17 és 30 ezer forint változott. A 2014-től bevezetendő, az állam által felajánlott, önkéntes HPV elleni védőoltás és annak beadatása a jogosultak számára mindkét dózis esetében térítésmentes, a költségeket az Országos Tisztifőorvosi Hivatalon keresztül a központi költségvetésből fedezi.

Miért fontos, hogy a lányok időben megkapják a védőoltást?

A HPV igen elterjedt, szexuális érintkezés útján könnyen átadható. Fontos, hogy a védelem még azelőtt kialakuljon, mielőtt a szexuális élet megkezdődne. Ezért szükséges a védőoltást a lányoknak fiatal tinédzser korban beadatni.

Az időben beadott vakcina és 25 éves kor felett a rendszeres méhnyakszűrés együttesen nyújtja a lehető legteljesebb védelmet a méhnyakrák ellen.

Mi a helyzet akkor, ha egy lánynak már az oltás előtt volt szexuális kapcsolata, és esetlegesen megfertőződhetett humán papillomavírussal?

Ha egy lány már szexuálisan aktív, akkor megvan annak a lehetősége, hogy megfertőződött a HPV valamelyik típusával. Azonban egyáltalán nem biztos, hogy annak a két típusnak valamelyike fertőzte meg, amelyek a méhnyakrák kialakulásáért a leggyakrabban felelősek. Ezért neki is érdemes beadatni az oltást, hiszen az még így is megvédheti őt a méhnyakrák kialakulásától.

A fiúknak miért nem ajánlják fel a térítésmentes védőoltás lehetőségét?

A hazánkban most bevezetendő méhnyakrák elleni védőoltás alapvető célja, hogy megvédje a nőket egy súlyos betegségtől, a méhnyakráktól. Férfiak körében ez a betegség nem fordul elő.

Ha minden lányt megvédünk attól a két HPV-típustól, amelyek a méhnyakrákok döntő többségét okozzák, akkor eleve kevesebb ilyen vírus fog cirkulálni a népességben. Ebből következően pedig a fiúknak is kisebb lesz az esélyük arra, hogy ezekkel a HPV-típusokkal találkozzanak, megfertőzödjenek, és azt esetlegesen továbbadják. Ezzel együtt azonban fontos, hogy a fiúk is tisztában legyenek a biztonságos nemi élet követelményeivel, hogy ezzel is megakadályozzák a méhnyakrákot okozó vírus terjedését.

Ismerősöm korábban három dózisban kapta meg a HPV elleni védőoltást. Most miért van csak kettő?

Kutatások bizonyították, hogy a méhnyakrák kialakulása ellen a 15 éven aluliak körében a HPV vakcina két dózisa is megfelelő védelmet nyújt. A 9-14 éves lányok körében a két dózissal álló sorozat az oltásokat 5-7 hónap különbséggel beadva ugyanolyan védelemet biztosít, mint a három oltásból álló sorozat a 15 éven felüliek körében. Az oltott személyeknél a 16-os és 18-as típusok ellen védelmet biztosító ellenanyagok megfelelően magas szintje alakul ki már két oltás után is. A két oltásból álló sorozatra tértek át az iskolai kampányoltások során több olyan országban is, ahol már korábban bevezették a HPV elleni önkéntes védőoltást. Ilyen ország például Svájc és ettől az évtől az Egyesült Királyság is. A 15 évesnél idősebbek esetén viszont továbbra is a három oltásból álló oltási sémát kell alkalmazni.

A HPV ellen egy másik, három oltásból álló sorozatot kezdtem el korábban, és már megkaptam kettőt. Szükségem van a harmadik oltásra?

Ha a védőoltást a három dózissal álló sorozattal kezdték el, azt az előírt oltási időpontokban be kell fejezni, mert a megfelelő védelem kialakulásához szükség van a harmadik védőoltásra is.

Ha ezzel kapcsolatban további kérdés merül fel, feltétlenül konzultáljon kezelő- vagy oltóorvosával, aki az életkor és a korábbi oltások időpontja alapján további személyre szabott tájékoztatást tud adni.

Mi történik akkor, ha éppen aznap beteg a gyermek, amikor az iskolai kampányoltásra sor kerül?

Amennyiben Ön a tájékoztatást követően írásban beleegyezett az oltásba, a gyermekének joga van arra, hogy a 7. osztály végzése során HPV-ellen védőoltásban részesüljön. Az iskolaorvos és az

iskolavédőnő fog segíteni abban, hogy az oltás beadására egy másik, megfelelő időpontot találjanak. Az oltásra azonban mielőbb sort kell keríteni, mert nagyon fontos, hogy a megfelelő védettség kialakulásához mindkét adag vakcina beadására sor kerüljön, és a második oltás is a 7. osztály folyamán, még a tanév vége előtt történjen meg.

Vannak-e a védőoltásnak mellékhatásai?

Az oltóanyag biztonságos. Nem tartalmaz sem élő vírust, amely szaporodhatna a szervezetben, sem genetikai anyagot, amelyek a sejtekbe beépülve megváltoztathatná annak működését.

A méhnyakrák elleni oltóanyaggal már több millió nőt oltottak be világszerte. A leggyakoribb mellékhatás, amelyet a klinikai vizsgálatok kimutattak a HPV elleni védőoltással kapcsolatban az oltás helyén fellépő enyhe duzzanat, bőrpír, múló fájdalom, esetleg fejfájás volt. Az esetek kevesebb, mint 10, de több mint 1 százalékában figyeltek meg émelygést, viszketést, ízületi fájdalmat, illetve hőemelkedést. Ezek a kellemetlenségek rövid időn belül maguktól elmúlnak.

Fontos hangsúlyozni, hogy a védőoltással járó esetleges kellemetlenség jóval kisebb kockázatot jelent annál, mint amit egy, a védőoltás hiányában esetlegesen kialakuló rákos megbetegedés jelenthet.

Okozhat-e méhnyakrákot az oltás?

A védőoltás semmilyen körülmények között nem okozhat méhnyakrákot.

Milyen eszközökkel tévesztik meg az embereket az oltásellenes nézeteket valló csoportok?

Fontos rávilágítani, hogy a védőoltások beadását ellenzők tábora nem megalapozott, sokszor rosszindulatúan manipulált, máskor hamis információkra, adatokra hivatkozik. Rendszerint forrás megjelölése nélkül „idéznek” kétes vizsgálatoknak az eredményeit. A fertőző betegségek következtében fellépő lehetséges súlyos egészségkárosodásokat nem mutatják be, hanem azokat inkább enyhe, ártalmatlan betegségeknek igyekeznek beállítani, és így próbálják meg a közvéleményt befolyásolni.

A tudomány mai állása szerint a védőoltások forradalmi változásokat idéztek elő a fertőző betegségek elleni küzdelemben: hatásukra számos fertőző betegséget sikerült szinte teljesen visszaszorítani.

Tény, hogy az oltások előnyei egyértelműen és messze meghaladják az általuk esetlegesen okozott, jellemzően enyhe oltási reakciók kockázatát.

Fontos tudni, hogy a védőoltások segítségével számos, akár halálos kimenetelű, illetve súlyos szövődémmel járó betegséget sikerül megelőzni, és gyakorlatilag teljesen száműzni Magyarországról!

Vannak, akik állítják, hogy összefüggés van a védőoltások és az allergiás megbetegedések között. Ők miért tévednek?¹

A témával összefüggésben 2003 és 2006 között Németországban végeztek el egy nagyszabású kutatást. Ennek során 20 millió adatot (kérdőív, vér- és vizeletvizsgálatok eredményei) dolgoztak

¹ „A szűrések és a nemzeti védőoltási program változása” – Országos Tisztifőorvosi Hivatal, 2014., tervezet, szerkeszti Tengelys A.

fel. A vizsgálat eredményeiből azt a következtetést vonták le, hogy nincs különbség az oltottak és oltatlanok allergiára való hajlama között.

Mi a helyzet azokkal a lányokkal, akik allergiások, esetleg más megbetegedésben szenvednek? Ők is megkaphatják a HPV elleni védőoltást?

Igen. Az ételallergia, az asztma, az ekcéma, a szénanátha és más allergiás megbetegedések általában nem jelentenek akadályt. Ha bármilyen kétség merül fel ezzel kapcsolatban, érdemes megkérdezni az iskola-, illetve a kezelőorvost. Nagyon ritkán előfordul, hogy a védőoltást követően allergiás reakció lép fel, kiütések jelenhetnek meg a testen vagy viszkető érzés keletkezhet. Az iskolaorvos, házi gyermekorvos ismeri a kezelés módját, a védőoltástól ez ne riasszon el senkit.

Még ennél is ritkább, hogy a védőoltást követő percekben súlyos allergiás reakció alakul ki. Ezt anafilaxiás sokknak hívják. Az oltóorvost, illetve az egészségügyi személyzetet kiképzik az ilyen helyzetek kezelésére annak ellenére, hogy ezek rendkívül ritkán fordulnak elő. A megfelelő orvosi ellátást követően a páciens maradandó károsodás nélkül, teljesen felépül, jellemzően már néhány órán belül.

Mi a helyzet azoknál a lányoknál, akik folyamatosan olyan kezelésben részesülnek, amely szervezetük immunrendszerét, védekezőképességét gyengíti?

Azok a lányok is megkaphatják a védőoltást, akik immunterápiás kezelésben részesülnek, ám a védőoltás náluk nem feltétlenül fogja kifejteni teljes mértékben a védőhatását.

Más gyógyszer hatását befolyásolja-e a védőoltás?

Nincs bizonyíték arra vonatkozólag, hogy a HPV elleni vakcina bármilyen más gyógyszer hatását befolyásolná, illetve csökkentené.

Megkaptam a HPV elleni védőoltást. Kell-e mennem később szűrésre?

Javasoljuk minden 25 éven felüli nő számára, hogy rendszeresen keresse fel nőgyógyászát, vagy a védőnőt, és vegyen részt méhnyakszűrésen akkor is, ha HPV elleni védőoltásban részesült. A védőoltás ugyanis a humán papillomavírusnak csak bizonyos típusai által előidézett fertőzések ellen véd. Ritkán ugyan, de olyan HPV-típusok is okozhatnak rákos megbetegedést, amelyek ellen nem nyújt védelmet a védőoltás.

A szűrés azért fontos, hogy időben felismerjük, ha a fertőzés következtében kóros folyamat indult el a méhnyak területén. A kezelés időben történő megkezdése nagymértékben garantálja annak sikerét.

Kiknek javasolt a szűrés?

A 26-65 éves korú nők számára javasolt, hogy háromévente vegyenek részt szervezett népegészségügyi méhnyakszűrésen. Ez a vizsgálat a társadalombiztosítási jogviszonnyal rendelkezők számára ingyenes. A vizsgálat a méhnyakról történő sejtkenetvételből, valamint a levett minta laboratóriumi vizsgálatából áll, és fájdalommentes. A vizsgálat célja a vírus okozta sejteltváltozások, illetve a rák megelőző állapot minél korábban történő felismerése.

A méhnyak sejtjeiben végbemenő rákképződés igen hosszú folyamat, így a rendszeres szűrés bizonyítottan eredményes módja a megelőzésnek.

Hogyan előzhetem meg a HPV-fertőzést, a méhnyakrák kialakulását?

A HPV-vel való fertőződés, illetve a méhnyakrák kockázata csökkenthető HPV elleni védőoltással, rendszeres méhnyakszűréssel, továbbá a nem túl korai életkorban megkezdett, felelősségteljes, monogám szexuális élettel, illetve a biztonságos szex-szel.

Hogyan állnak a HPV elleni védőoltás bevezetésével más európai országok?

2010-ben az Európai Betegségmegelőzési és Járványügyi Központ felmérést végzett az Európai Unió 27 tagállama, valamint Izland és Norvégia bevonásával a HPV elleni védőoltások bevezetésének állásáról. A vizsgálat idejéig a felmérésben résztvevő 29 ország közül 18 integrálta oltási naptárába a HPV elleni védőoltást – valamennyien ajánlott védőoltás formájában.

Azóta a 29 ország közül 22 már rendelkezik HPV védőoltásról szóló ajánlással. Jelenleg 19 országban van HPV vakcinációs program; közülük 10-ben pedig felzárkóztató (célcsoporton kívüli) oltásra is lehetőség van. Az immunizációs célcsoport 9-től 18 éves korig terjed, a felzárkóztató oltások esetében pedig 12-től 40 éves korig.

Ausztria kivételével valamennyi vizsgált ország csak a lányokat célozta meg a HPV elleni vakcinációs programjával. A legtöbb országban a 12-13 éves korúak képezik az elsődleges célcsoportot. A HPV elleni oltások beadása jellemzően a közfeladatot ellátó egészségügyi szolgáltatóknál történik: népegészségügyi központokban (Dánia, Olaszország, Hollandia és Portugália), az iskola-egészségügyi szolgálatokon keresztül (Írország, Norvégia, Szlovénia, Svédország), vagy mindkettőben (Lettország, Románia, Spanyolország és az Egyesült Királyság).

Van-e értelme felnőttkorban kérni a HPV elleni védőoltást?

Igen, mert az onkogén (a rák képződését elősegítő) HPV-fertőzés veszélyének a nők minden életkorban ki lehetnek téve. A HPV-fertőzés hosszú távú káros következményeit hatékonyan kivédi a védőoltás. Új HPV-fertőzés bármilyen életkorban előfordulhat, ugyanakkor a fiatal nők körében a leggyakoribb. Ezért célszerűbb a szexuális élet kezdete előtt megszerezni a védettséget, de későbbi életkorban sem felesleges, és hátránnyal vagy kockázattal sem jár.

Hogyan szerezhetek bővebb információt a HPV elleni védőoltásról, illetve a méhnyakrákról?

A védőoltással kapcsolatos információkért bátran keresse az iskolavédőnőt és az iskolaorvost. Emellett felkeresheti háziorvosát és az Önhöz legközelebbi védőoltási tanácsadót is. Hasznos információkat talál a www.antsz.hu/hpv és a www.egeszseg.hu oldalakon.